

ЛІТЕРАТУРА:

1. Луць В. Строки і терміни в цивільному праві: монографія / за ред. В. Луця. Київ : Юрінком-Інтер, 2013. 320 с
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав споживачів фінансових послуг: Закон України від 20 вересня 2019 року № 122-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/122-20#Text> (дата звернення 13.02. 2022 р.)
3. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення 13.02. 2022 р.)
4. Oleksandr O. Bryhinets, Ivo Svoboda, Oksana R. Shevchuk, Yevgen V. Kotukh, Valentyna Yu. Radich (2020). Public value management and new public governance as modern approaches to the development of public administration institutions. Revista San Gregorio institutions-2020. Núm. 42 (2020).
5. Цивільне право України. Особлива частина. URL: https://pidruchniki.com/1512070249937/pravo/klasifikatsiya_dogovoriv_pro_nadannya_finansovih_poslug (дата звернення 13.02. 2022 р.)
6. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення 13.02. 2022 р.)

УДК 349.222.2

Онищук І. О.

*студент юридичного факультету,
Західноукраїнський національний університет*

ГІГ-КОНТРАКТ ЯК ВИД ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ДОГОВОРУ

15 липня 2021 року Верховна Рада України прийняла в другому читанні Закон України 1667-IX «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» (далі - Закон), який впроваджує спеціальний правовий режим Дія Сіті для компаній, які працюють в сфері ІТ. Одним з ключових елементів такої системи є гіг-контракт, який є запозиченою одиницею англо-саксонського права.

П. 1 ст. 1 Закону визначає гіг-контракт як цивільно-правовий договір, за яким гіг-спеціаліст зобов'язується виконувати роботи та/або надавати послуги відповідно до завдань резидента Дія Сіті як замовника, а резидент Дія Сіті зобов'язується оплачувати виконані роботи та/або надані послуги і забезпечувати гіг-спеціалісту належні умови для виконання робіт та/або надання послуг, а також соціальні гарантії, передбачені розділом V цього Закону [1].

З викладеного вище, можемо зробити висновок, що законодавець відносить такий договір до цивільно-правових конструкцій, полігалузевого типу, тобто йому притаманні риси як цивільного, так і трудового договорів. Наприклад, у ст. 20 Закону вказаний порядок виконання робіт (надання послуг) гіг-спеціалістом: час виконання робіт, надання послуг, час відпочинку, надання додаткових компенсаційних виплат тощо. Головне науково-експертне управління Верховної Ради України у своєму висновку щодо проекту цього Закону вказувала, що такий підхід не узгоджується з природою цивільного права, яке виходить з того, що цивільні відносини, засновані, зокрема, на юридичній вільності та майнової самостійності, що означає, що «гіг-спеціаліст» як підрядник чи виконавець за «гіг-контрактом» як цивільно-правовим договором самостійно організовує свою діяльність по виконанню такого контракту (у чому проявляється юридична рівність сторін цивільних відносин), а замовник робіт не несе перед «гіг-спеціалістом» зобов'язань соціального характеру (у чому проявляється майнова самостійність сторін цивільних відносин). Водночас включення до «гіг-контракту» вказаних умов означає, що відносини між «резидентом Дія Сіті» і «гіг-спеціалістом» за своєю природою є трудовими [2, с.4-5].

З новизни гіг-контрактів впливає проблема судового характеру. Немає окремого суду «Дія Сіту», і рішення прийматимуть суди загальної юрисдикції, які звикли до штату згідно з КЗпП, ФОП та цивільно-правових договорів [3, с. 4]. Тому такі зміни, можуть спровокувати затримки та неточності при розгляді судових справ.

Я. Сімутина зазначає, що «у законодавстві багатьох країн вже існує окрема категорія працюючих осіб «на межі» трудового та цивільного права, які не визнаються у повній мірі працівниками за трудовим договором, поза тим, їм гарантуються окремі трудові права. За чинним законодавством України такої категорії працюючих, яка знаходиться між трудовими та цивільно-правовими відносинами, наразі бути не може, а суд у кожному конкретному випадку має класифікувати відносини або як трудові, або як цивільно-правові. Водночас питання правової регламентації наділення мінімальними трудовими гарантіями та захистом так званих «залежних підрядників чи виконавців» або «квазі-

самозайнятих», які не належать до категорії працівників у розумінні трудового законодавства, вже зараз потребує широкого обговорення та уваги» [4, с.194].

Робочий час гіг-спеціаліста не може перевищувати 40 годин на тиждень і 8 годин на день (при цьому встановлюються широкі можливості щодо застосування ненормованого робочого часу), гіг-спеціаліст має право на оплачувану відпустку тривалістю 17 робочих днів (ця відпустка може бути поділена гіг-спеціалістом на частини будь-якої тривалості), гіг-спеціалісти підлягають страхуванню у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та мають право на допомогу по тимчасовій непрацездатності, а також мають право на перерву у виконанні робіт (наданні послуг) у зв'язку з вагітністю та пологами тривалістю не менше 70 календарних днів. Як бачимо, дані норми є, якщо не прямим, то дуже явним запозиченням з трудового законодавства з тим винятком, що в більшості своїй вони погіршують становище працівника порівняно з чинним законодавством і звужують об'єм і зміст існуючих прав і свобод, що забороняється робити згідно ч. 3 ст. 22 Конституції України [5, с.141].

У ч.4 ст.5 Закону зазначається, що дія вказаного податкового режиму та можливості укладення гіг-контрактів застосовується на галузі комп'ютерного програмування, консультування з питань інформатизації, діяльність із керуванням комп'ютерним устаткуванням, видання комп'ютерних ігор та іншого програмного забезпечення, надання програмних продуктів, освітньої діяльності в галузі інформаційних технологій, оброблення даних і пов'язана з ними діяльність, дослідження та експериментальні розробки у сфері природничих наук і технічних наук, проведення маркетингових кампаній та надання рекламних послуг з використанням програмного забезпечення розробленого резидентом Дія Сіті, діяльність організаторів кіберспортивних змагань, діяльність постачальника послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, забезпечення кібербезпеки інформаційно-комунікаційних систем, діяльність з проектування, дослідження, тестування технологій та пристроїв і робототехніки [1]. Проте спектр діяльності цифрової гіг-економіки є набагато ширшим і працівники у цих сферах є найменш захищеними. Проаналізуємо умови партнерства для водіїв сервісу «Volt»: у пункті 4.5 вказано, що Водії зобов'язані надавати та підтримувати все обладнання та засоби, необхідні для виконання Послуг з перевезення, за свій рахунок, включно з автомобілем, смартфоном, пакетом мобільного інтернету тощо. Водії також несуть відповідальність за оплату всіх витрат, які ви понесете в рамках надання Послуг з перевезення, включаючи, серед іншого, витрати на паливо, на оплату пакету мобільного інтернету, амортизацію транспортного засобу, страхування, відповідне оподаткування юридичних осіб, фізичних осіб чи заробітної плати тощо [6]. Така практика є логічною, адже відносини, що виникають між Volt

Operations OÜ та Водієм не є трудовими і це вказано в пункті 10.2: «Наступним ви підтверджуєте, що відносини між нами не є трудовим договором, а також не створюють трудових відносин між вами та нами. Ви також погоджуєтеся, що між вами та нами не існує спільного підприємства чи партнерства. Ви не можете діяти як працівник, агент або представник Volt, а також не можете зобов'язувати нас будь-яким контрактом. Якщо через застосування обов'язкових законів або іншим чином ви вважаєтесь нашим працівником, ви цим погоджуєтеся відкликати будь-які скарги проти нас, що можуть виникати в результаті застосування таких трудових відносин» [6].

Звідси випливає, що працівники, які працюють у сфері перевезення та доставки, знову залишаються поза межами законодавчого врегулювання, хоча виходячи з природи гіг-контракту та їхнього найменш захищеного статусу, було б логічно, щоб дія Закону поширювалась на них також.

Як підсумок, зазначу, що в українській науковій та практичній спільноті, немає одностайної позиції щодо місця гіг-контрактів в системі права. Звідси, виникатимуть ряд правових колізій, що значно ускладнить реалізацію тих можливостей, які закладені в Законі України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», що і викличе неможливість громадян України захистити свої права у повному обсязі. Тому, вважаю за доцільне внести ряд змін у Закон, кодекси (КЗпП, Господарський кодекс, Цивільний кодекс) та інші нормативно-правові акти, щоб усунути вказані проблеми.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про стимулювання цифрової економіки: Закон України від 15.07.2021. *Офіційний веб-сайт Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1667-20> (дата звернення: 01.02.2022)

2. Висновок на проект Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 09.04.2021. *Офіційний веб-сайт Верховної ради України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70298 (дата звернення 02.02.2022)

3. Колобердянко І.І., Чернявська А.В. Стан і тенденції міжнародного ринку торгівлі ІТ послугами. *Електронний журнал з економічних наук «Економіка та суспільство»*. 2021. №32. С.4

4. Зуб І. В. Гиг контракт: до питання про природу договору. *Громадянське суспільство як чинник модернізації сучасної держави* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 20 квіт. 2021р. Київ, 2021. С. 192-195.

5. Лук'янчиков О.М., Новіков Д.О. Правові проблеми регулювання ГІГ-спеціалістів в умовах євроінтеграції. *Основні напрямки захисту прав громадян України на працю та соціальний захист в умовах Євроінтеграції* : тези

доповідей і наукових повідомлень учасників XI Міжнародної науково-практичної конференції м. Харків, 8 жовтня 2021р. Харків 2021. С. 138-141.

6. Умови партнерства для Водіїв : веб-сайт компанії «Bolt». URL: <https://bolt.eu/uk-ua/legal/ua/terms-for-drivers/> (дата звернення: 03.02.2022)

УДК 341; 347

Островська Б. В.

*д.ю.н., провідний науковий співробітник
відділу дослідження проблем взаємодії*

держави і громадянського суспільства,

Київський регіональний центр

Національної академії правових наук України

ДОЛЯ СУРОГАТНИХ МАТЕРІВ І ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ НА УКРАЇНІ

Раптове збройне вторгнення на Україну спричинило гострі проблеми, з якими зіштовхнулися українські жінки, які надають послуги сурогатного материнства для іноземців (це так зване гестаційне сурогатне материнство). Бажання кращого майбутнього для своїх дітей, а також соціально-економічні умови життя підштовхують українок бути сурогатними матерями за комерційну винагороду. Щороку їх послугами користуються пари з США, Південної Америки, Європи, Китаю тощо. Україна стала однією із країн-лідерів на світовому ринку сурогатного материнства.

Приватні клініки, що спеціалізуються на сфері репродуктивної медицини, зазвичай діють за посередництва агентств з організації послуг сурогатного материнства, які підшукують потенційним батькам-іноземцям українських жінок для виношування та народження їх майбутньої дитини. Спершу пандемія *Covid-19*, а наразі – воєнні дії на Україні продемонстрували неготовність усіх учасників процесу до забезпечення скоординованих дій у випадку розгортання форс-мажорних обставин.

Попередньо міжнародні перепони до повернення сурогатних дітей на батьківщину їх генетичних батьків були зумовлені карантинними обмеженнями, запровадженими в країнах. В умовах збройного нападу та окупації проблеми в цій сфері лише загострилися. Зокрема, обмеженість доступу до важливих медичних документів поставила під зрив питання легального вивезення таких дітей. Передусім це стосується документів, які